

Hárs József:

NARCISSZUSZ, AKI MINDENEK ELŐTT ÖNMAGÁT SZERETTE

Ma már ilyen ember nincs. Aki mégis hallott róla, már az eredeti görög nevét, a Narkisszoszt sem tudja. Pedig görögül kószált valahol ott, ahol a hajdani olimpiai játékokat rendezték. Ha külsőleg nem is, ám biztosra vehető, hogy a lelke minden virág kelyhénél sárgábbra váltott. Még azt se? Hiába hagyta ott a stadiont, a győztest ünneplő hangorkán így is — a liget fái féke ellenére — a dobhártyáján dobolt (Diszkobolosz! Diszkobolosz!). Keserűen idézte föl azt a jelenetet, amikor őt, aki világegyetében a szépség, okosság, ügyesség mintaképe volt otthon, s a falujában, csak a második helyre jelölte Athén, Spárta és a többi városállam döntéshozó zsűrije. — Óvás! Óvás! — kiáltozta a rekedtségig, amíg ki nem tették a szűrét.

— Még inkább elviseltem volna, ha be sem engednek, mondván, mit keres itt ez a jöttment, ez az ágrólszakadt? — hajolt a csörgedező csermely fölé. (Szerette nézni magát benne.) Ha legalább egy-két potentátot meg tudott volna vásárolni az ügyének! Persze fennen hirdetik, hogy nem részrehajlók. De ha nem azok, akkor miért szavaztak arra a pernahajderre? Meg volt ez már beszélve előre! Így is mindössze egy arasz különbség és mekkora vivát!

+ + +

— Narcisszusz! Te vagy az igazi győztes! — visszhangozta kavicsokon ugrálva a víz. Visszhangozta? Honnan indult a szó? Hátrafordult. Az egyik bokor mögül fehér lepel széle villant elő. A behízselgő beszéd tulajdonosa — arca előtt olajággal — közelebb lépett: — Én láttam, amint izmaid megfeszültek, s mégis oly könnyedén fordultál a célra, Narcisszusz, egyszerűen csodálatos voltál.

A rajongó szavak egészen meghatották. A gyengéd szellő hátán bódító illatok szálltak feléje. Felajzott kíváncsisággal tudakolta: — Ki vagy?

— Mindig összekeverik a családfánkat, elég, ha annyit tudsz, hogy Ekhó vagyok, ennek a pataknak a nimfája, az öreg Nereusz legifjabb leánya — susogta a szellő.

— Forrásnak istennője, ennyire szereted a sportot?

— Nem a sportot. Téged, ó Narcisszusz! Hunyd be a szemed, én most megcsókollak!

A levelek végigsuhantak az ifjú arcán, a nimfa nedves ajka rátapadt az övére, karjai átfonták izmos nyakát, a nyelve hegye kereste a rést a fogak között, amikor Narcisszusz — kinyitotta a szemét. Bár ne tette volna!

Visszahőkölt. A kiapadt forrás, a száraz mederben végigzörgő falevél százszor igézőbb, mint ez a látvány! Keze fejével önkéntelenül is letörölte szájáról a nyálat. (Juj! Hess! Menj, és kísértsd az Alvilágot! — De ne engem.)

És leült a partra a szelíd kis virágok közé.

+ + +

Nagyot tévedett, amikor azt gondolta, ezzel megszabadult a látomástól. Jött az — nem törődve az ellenkezésével —, s lezötytyent melléje. Az illat elszállt a nyárfák

rezgő levelei felé, s maradt a szag. A kövér test izzadságszaga. (— Ti istenek! Nézzetek rám! Csak ezt érdemeltem? — dohogott magában az ifjú.)

És a néember még közelebb is húzódott! Rövid, párnás ujjával beletúrt az ifjú göndör hajába, s a fülébe súgta szerelmes szavait:

— Minden, amit csak ismerek belőled, oly tökéletes, mint Mürón diszkoszvetője. Amikor az istenek tanácsa — feloldozván némaságomból, s kiengedve a sarokból, ahova állítottak, hagyjuk, hogy miért — elküldött hozzád, akit férjemnek jelöltek (— Ideje — mondták), el sem tudtam képzelni, milyen az a mennyei tökély. Hát most látom. Mától fogva örökké szeretni fogjuk egymást. Én legalábbis biztosan. Ne szólj semmit, elég nekem a létezésed. De hogy megtapasztalhasd, ki vagyok én, aki az égből szálltam le hozzád, hulljon le rólam a lepél!

(— Jaj, ne!)

— Eltakarod a szemed?

(— Az ám.) — A napsugár...

— Vakít a szépségem? Eddig még senki sem hasonlított engem a Naphoz! — forgolódott.

(— Azt tartják, hogy Nereusz, mint a vizek egyik istene, változtatni tudja az alakját. Kár, hogy ezt a képességét megtartotta magának. Itt egyedül én vagyok szép, értetted? Kövér malac. Most hogyan szabaduljak? Haha! Nem ér a nevem!)

— Hohó! A babér! Nekem is jár babér! Csak nem hagyom náluk! — kiáltott fel és széleseben elszáguldott a még mindig ünneplő stadion felé.

(— Mit morgott? Hogy nem ér a neve? Rá kellett volna ülnöm, hogy mozdulni se tudjon. Édes szülém, csörgedezz valami jó tanácsot!)

A patak gyorsan továbbszaladt. Az újonnan érkezett vizek pedig nem tudtak semmiről sem.

+ + +

Nem adtak neki! Neki nem adtak babért! (— Ezt megkeserülitek!)

Bokán rúgások, gyomrokba a könyék, végre bepréselődött a kör közepébe. A borostyános fej kevélyen nézett le rá. (— Felfuvalkodott pojáca, megállj csak!)

— Jer, egy nimfa vár rád a patak partján — súgta kéjesen Narcisszus a hérosz fülébe. — Az istenek jutalmul neked ítélték.

És csippentett a szemével hozzá.

— Nimfa? Nekem? Ejha. Az nem semmi.

(— Ha elveszed feleségül, úgy változtathatod az alakod, ahogy csak kívánod. És még mi minden. Mondom, jer.

— És miért nem te?

— Ha engem jelöltek volna, de hát téged választottak!)

— Gyerünk. Vezess.

+ + +

(— Az a pacni?)

(— Az. Most nem a legszebb, nehogy más elhódítsa előled. Meglásd, ha már biztos a dolgában, hogy te vagy a neki rendelt férje, egyszeribe visszavarázsolódik csodálatos nőalakká!)

Még kellett neki egy kis biztatás:

— Az istenek belelátanak a lelkedbe. Tudják, hogy mi hiányzik neked. Az emberek első díja a tiéd, most megkapod hozzá az égiek megbecsülését. Hunyd be a szemed, hogy meg ne vakítson a szépsége és csókold meg! A csókod lesz a varázsszer!

(— Én itt a bokornál egyelőre megállok.)

A borostyános fej végre engedelmeskedett. Ekhó pedig most már tudta, hogy férfit hogyan ne eresszen el.

+ + +

Narcisszusz a könnyűvérű asszonyokról füttyörészve távozott a színről. Elégedetten ért az első házakig. (Valaki megveregethetné a vállát: — Narcisszusz, mi tudjuk, te vagy az igazi győztes!) Azonban, a vereség gyászának jeléül, kihaltak voltak az utcák.

Futólag köszöntötte árpakását keverő bánatos anyját, majd visszavonult a szobájába. Leheveredett az ágyra, kinyújtózta fáradt tagjait, és jobb híján a mennyezetet bámulta. Meg a pókot a sarokban. Igen, azt a ronda pókot. Amint lassan elindul a sarokban vergődő légy felé. Lassan, következetesen, és akkor meglesz az eredmény. Itt a gondolkodás ideje. (— Hogyan? A módját! Hogy a bosszú teljes legyen!)

Jól tette, hogy átengedte a nimfát a legyőzőjének? Mit bosszult meg vele? Inkább még örömet is szerzett neki! (— Hirtelen támadt az ötlet — mentetetődzött maga előtt. Pedig ezt kellett volna odavágnia: — Lassan a testtel, babérlevelű! Meggondoltam magam. Ez a nimfa az enyém! Fel is út, le is út! Hehehe!) Hát igen, ott a patak partján éppenséggel meg lehetett volna alázni! Hiszen Ekhó őt várta vissza! Jó. És aztán? Hérosz el, ő marad. Fúj.

(Hogy neki ne jutna eszébe valami világra szóló?)

A pók megállt a vergődő légy előtt. (Most gyűjti a nyálát, hogy majd körbetekerje.)

Hogyan lehetséges, hogy nem ő lett a győztes? Az istenek akarták? Ugyan! Az istenek éppen az ellenkezőjét akarták. Már akkor, amikor ilyen szépségnek teremtették. (Mit szerénykedek: ilyen tökéletesnek!) De hát az a tömeg! Még ők sem bírtak vele. Vigasztalásul nimfát küldtek neki. Akár meg is haragudhatnának rá, hogy ennek ellenére így kijátszotta őket. Hacsak... Hacsak nem kacsintanak össze vele: mi is, te is megszabadultunk a nagy, kövér gondtól. (Ezt jól esett elképzelni.)

(Az alkalmi kórusok fülsiketítő biztatása már eleve a másiknak szólt. Őrá nem is figyeltek. Az a néhány falusi, aki elkísérte a stadionba, megszeppenve húzta be a nyakát. A villámló tekintetek keresztüzében dehogyis vallották volna be, kinek a partján állanak. Utána pedig bűnbánóan oldalogtak el Narcisszusz szemrehányó tekintete elől. Csak otthon jött meg a hangjuk: emberek, méltatlanra pazaroltuk az energiánkat!)

Mindössze a kinyújtott ujjak közti hosszal maradt le — méricskélte. Jelentéktelen távolság. Feltéve, hogy jól mérték le! Az ám. És esküdöztek, hogy ez volt a sorrend. Gyanúsan egybehangzó eskü! Tetejében nem engedtek oda senkit sem a nyomokhoz! Őt sem.

— Narcisszusz, itt az alkalom, mutasd meg nekik, hogy ki vagy! — biztatták a próbatét reggelén a falubeliek. (Ahelyett, hogy támogatásuk elnyerésére áldozatot mutattak volna be az égieknek. A sóherok.)

Ettől függetlenül egy percig sem kételkedett a sikerben. Mindig is tudta, hogy igazi férfiszépség, most azt is bebizonyíthatja az egész világ előtt, hogy okos, ügyes.

És erős. A madarak ezt már tudták. Hányszor szárnyalt közöttük a korongja, csak úgy, gyakorlásképpen!

(Lám, a pók. Nézzük csak. Már körültekerte. A légy moccanni sem tud.)

— Megvan! Az lesz az igazi bosszú! Nem nyugszom addig, míg önként oda nem adod nekem a babérkoszorút! — kiáltott fel Narcisszus. — Méghozzá a nagy nyilvánosság előtt! Mert tudd meg, pojáca, hogy az a fejként engem illet!

Széles mosoly ömlött el az arcán, majd a falnak fordult és lassan álomba szenderült.

+ + +

Eleinte örült, hogy békén hagyják. Aztán észrevette, hogy ez nem kímélet, megértés, vagy közömbösség. Még jó, ha egyszerűen csak keresztülnéztek rajta. A többség megtalálta a módját, hogy finoman éreztesse vele: a második díj szégyen kis hazájára. Anyja szipogva hozta a híreket. Egyszer aztán valaki meggondolatlanul a szemébe vágta: — Csak ennyire tellett tőled? Pedig milyen nagyra voltál a felkészüléssel! Pih! — s kiköpött előtte.

Jól megkergette az illetőt, a túske mégis a szívébe hatolt. A kocsmában is csak a sarokban iszogató. Egyre többet. Egy ilyen alkalommal sűrű pillantásokkal kísértén célozgatott rá, hogy bezzeg a győztes nimfát vett feleségül, s felvirágoztatta szülővárosát. Az istenek egymással versengve osztogatták neki (és az ottaniaknak) a kiváltságokat. Ott a szobra a piacterükön.

Narcisszus sokára kapcsolt, hogy másról beszélnek ugyan, de neki szólnak. Lassan oszolt a fejében a borgőz, mire „felkapta a vizet” és vérbeborult tekintettel rohant ki a szabadba. A kocsmáros utána kiáltotta: — Aztán semmi meggondolatlanság!

(— Semmi? Méghogy semmi? Akármilyen messze van is, majd csak odaérek, akkor kihívom a kertek alá, s legyőzöm párviadalban. Lássák mindenek, ahogy letépek a fejről, ami engem illet!)

Talán jó lett volna gondolkodni előbb.

+ + +

Ekhó, ha lehet, még csúnyább és még kövérebb volt, de a körülötte szaladgáló gyerekek (minden évben egy) jól sikerültek. — Narcisszus, te itt? Emberemlékezet óta nem hallottam felőled! (— Szegény, megviselte az idő — nézte elhanyagolt szakállát.) És mi járatban? A férjem? Ritkán talál haza. Most zsúritag a soron következő játékokon. Toborozza a versenyzőket. Legalábbis azt mondta — tette hozzá bizonytalanul.

— Bort? Sajnos a nektár elfogyott. Jó lesz ez a homoki? — készítette a helyet szorosán maga mellett a lócán.

Narcisszus pillanatig meredten nézett, majd hang nélkül kifordult a házból és sürgősen elindult, amerre a lábai vitték. Magát büntette volna, ha marad. Hát még, ha annakidején kitart a nimfa mellett! A megkönnyebbült sóhajtól ezer szöcske pattant szanaszét előtte. (— A szobor! Gyerünk a szoborhoz!)

+ + +

— Ledöntöm, le én! Ha odatalálok.

Felnézett. És éppen a szobor magasodott föléje! Körülötte a kofák standjai.

— Pusztulj, te gaz! — feszült neki a márványnak. Hiába. Felragadott egy sátorrudat, s azzal kezdte el püfölni az érzéketlen babéros fejet. Körülötte az árusok pillanatnyi dermedtségükből felocsúdva rohantak rá, s ütötték, ahol érték. A hátát, a kócos fejét, az egyenes orrát. Zuhogtak rá az ütlegek. Vérzett, dagadt mindenütt. A fájdalomtól üvöltve rohant ki a faluból, és meg sem állt a patakig. Ott — eszméletét veszítve — lerogyott a domboldalra, a szép sárga virágok közé.

+ + +

Már szivárványos hátú legyek kerengtek körülötte, mire pislákolni kezdett benne az összetört lélek. Jó ideig eltartott, mire felfogta, hova kergette a sors. Megpróbált feltápászkodni, de háta, dereka, mindene nyilallott. Dagadt szemhéja alól észrevette, hogy éppen a lábánál a hordalékból félkaréjú gát képződött a mederben. Túlhan, a beszűkült szabad folyáson, sebesen futott le a patak, a gát védelmében viszont tekintélyes nyugodt víztükör várta, hogy belenézzen. Odavonszolta magát. Nem hitt a szemének. Ezt az alaktalanná pofozott romhalmazt elképzelni, de elfogadni sem tudta. — Mindörökre tönkretettek! — zokogta. Aztán, csak úgy elengedte magát, és — begurult a vízbe.

+ + +

Az isten, akire rá volt bízva az adminisztráció, végigjárta a körzetét, hogy megnézzze, minden égi adomány a helyére került-e. Papírjai közt szerepelt Narcisszus ügye is. Felkereste a fiatalember faluját, ott is a kocsmát, ahol vállvonogatva útbaigazították. A családi ház romosan, elhagyottan, bedeszkázva búcsúzott az örökkévalóságtól. Valaki aztán mégis megszánta a tanácstalant és közölte vele: a vesztes atléta évekkel ezelőtt elrobogott a faluból. Semmit sem hallottak felőle. Viszont a nimfa létét azóta is irigylik a győztes hérosz városkájától.

Az égi adminisztrátor a forma kedvéért leszidta Ekhót, amikor rátalált, de ettől még nem derült ki, hol lehet Narcisszus. Innen is elrohant? Innen is elrohant. Az igazat megvallva, senki sem igyekezett megkeresni. A kofák sem. Végül is az Olümposz magasságos tisztségviselője vette magának a fáradságot, felkerekedett és végigyalogolt a patak mentén, mert hogy ezt a vízfolyást emlegették a legtöbben.

Eljutott a gátig.

Jó neveltetése tiltotta, hogy azt írja be a jegyzőkönyvbe, amit látott. Mindenesetre intézkedett, hogy az alvilági szolgák elhantolják a szerencsétlent. A földkupac tetejére néhány virágot ültetett a dombról. Aztán — hirtelen ötlettől vezéreltetve — gumókat ásott ki és vitt a meglepett Ekhónak. Büntetésül. A növények emlékeztessék arra, hogy az istenek parancsa ellenére elmulasztotta magához láncolni a neki szánt ifjút.

+ + +

Ekhó, ahogy sokasodtak az évgyűrűi, már nem is volt olyan csúnya. Azt pedig megtanulta csélcsap férje hosszú távollétei alatt, hogyan kell gazdálkodni. A virágokat elszaporította, kereskedést nyitott, s mindenkinek elmesélte a szomorú történetet. Hosszú sorokban álltak előtte a vevők. A mesét addig színezte, míg maga is elhitte minden részletét.

A virágokat pedig — nárciszoknak nevezte el.

— — —